

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΓΙΑ ΛΕΞΕΙΣ, ΕΙΚΟΝΕΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΟΤΗΤΕΣ

μια έκδοση της ομάδας βιβλιοθήκης της κατάληψης Φάμπρικα Υφανέτ

Ιούνιος 2016

Πρόλογος

Το έντυπο που κρατάτε στα χέρια σας ετοιμάστηκε από την ομάδα βιβλιοθήκης της κατάληψης Φάμπρικα Υφανέτ. Αφορμή για τη συγγραφή του αποτέλεσε η επιθυμία μας να παρουσιάσουμε στο 10ο Βαλκανικό Αναρχικό Φεστιβάλ Βιβλίου συμπυκνωμένα και μινιμαρισμένα κάποια από τα ζητήματα που απασχολούν διαχρονικά τη συνέλευσή μας, αλλά και που θεωρούνται κεντρικά στις θεματικές του ίδιου του φεστιβάλ. Πιο συγκεκριμένα, έννοιες όπως αυτή του έθνους-εθνικισμού, η αλληλεγγύη στους μετανάστες, η κρατική διαχείριση και ο ρόλος των Μ.Κ.Ο., καθώς και η ιδεολογία του αντιιμπεριαλισμού (επαν)εξετάζονται, αναλύονται και συμβάλλουν ώστε η κριτική μας στο υπάρχον να γίνει ακόμα πιο γόνιμη για τους σκοπούς του κοινωνικού ανταγωνισμού.

Οι θεωρητικές αναζητήσεις, καθώς και η μετέπειτα αποτύπωση και κοινωνικοποίηση τους, δεν έρχονται ουρανοκατέβατες. Είναι προϊόν καθημερινών τριβών, αγώνων και προβληματισμών. Κοινώς πηγάζουν από πραγματικές ανάγκες, πραγματικών υποκειμένων. Πριν ακριβώς 9 χρόνια μία αντίστοιχη προσπάθεια από τη συνέλευση της Φάμπρικα Υφανέτ είχε οδηγήσει στην έκδοση ενός βιβλίου, του *“ένας είναι ο εχθρός...-έθνος, αντιιμπεριαλισμός και ανταγωνιστικό κίνημα”*. Αυτό το εγχείρημα δεν μπορεί να ιδωθεί ξεκομμένο από την τότε κοινωνική συνθήκη και τον αγώνα εναντίον της. Γιατί ήταν ακριβώς αποτέλεσμα μιας πολιτικής δράσης, ενός αγώνα ενάντια στον εθνικισμό, γειωμένου στην πόλη της Θεσσαλονίκης. Οι διαδηλώσεις με αφορμή το πογκρόμ της 4^{ης} Σεπτεμβρίου¹, οι πορείες ενάντια στα συνέδρια του ΛΑ.Ο.Σ. και τις εθνοφιέστες της νομαρχίας, οι διαδηλώσεις αλληλεγγύης στους μετανάστες, καθώς και η αναζωογόνηση των αντιιμπεριαλιστικών θεωριών (η λέξη «νεκρανάσταση» μάλλον δεν ταιριάζει, μιας και οι ιδεολογίες αυτές δυστυχώς ποτέ δεν εξαφανίστηκαν από το οπλοστάσιο της αριστεράς) με αφορμή τις «αντιτρομοκρατικές» εκστρατείες των Η.Π.Α., ήταν ακριβώς τέτοιες στιγμές που γέννησαν την ανάγκη (και) κάποιων θεωρητικών συζητήσεων. Με το βλέμμα πάντα στραμμένο στον κοινωνικό ανταγωνισμό.

Χωρίς να θέλουμε να οικειοποιηθούμε μπούρδες περί «επανάληψης της ιστορίας», θα λέγαμε ότι η τότε πραγματικότητα αντιστοιχεί σε πολλά με τη σημερινή (και διαφέρει σε άλλα τόσα). Οι Η.Π.Α. και το ΝΑΤΟ περισσότερο μοιάζουν με ξεχασμένα τέρατα του παρελθόντος, πλέον το μένος των αντιιμπεριαλιστών (αριστερών και αναρχικών) κατευθύνεται προς Γερμανία μεριά. Ο «light» εθνικισμός του ΛΑ.Ο.Σ. αντικαταστάθηκε από τα τάγματα εφόδου της Χρυσής Αυγής, αν και ακόμα κάνουν την εμφάνισή τους χριστιανο-πατριωτικά κατακάθια που διαμαρτύρονται για την ισλαμοποίηση της Ευρώπης. Όλα αυτά τη στιγμή που ο ΣΥ.ΡΙΖ.Α., σε ρόλο κρατικού διαχειριστή πλέον, φυλακίζει μετανάστες σε στρατόπεδα συγκέντρωσης, τους κρατά απομονωμένους από το κοινωνικό σύνολο, καταστέλλει αυτοοργανωμένες δομές αλληλεγγύης και (σε αγαστή συνεργασία με τις Μ.Κ.Ο.) προωθεί τη θυματοποίηση.

Αυτή η μπροσούρα, λοιπόν, είναι αποτέλεσμα συζητήσεων, αλλά και πράξεων. Θέλει να αποτυπώσει προβληματισμούς και αμφιβολίες, αλλά και να αποτελέσει αφορμή για δράση. Με το βλέμμα στραμμένο στον κοινωνικό ανταγωνισμό.

¹ Το βράδυ της 4^{ης} Σεπτεμβρίου 2004, μετά την ήττα της εθνικής ομάδας ποδοσφαίρου της Ελλάδας από αυτήν της Αλβανίας, ένα πανελλαδικό πογκρόμ έχει ως αποτέλεσμα εκατοντάδες μετανάστες τραυματίες και ένα νεκρό.

Έθνος: αυτός ο άγνωστος (;)

Δεν μπορούμε να μιλήσουμε για έθνος χωρίς να μιλήσουμε για εθνικισμό, και το αντίστροφο. Η μία έννοια δεν προϋπάρχει της άλλης, αλλά αντίθετα δρώντας παράλληλα προσπαθούν να νομιμοποιήσουν η μία την άλλη.

Ξεκινώντας από την έννοια του έθνους, λοιπόν, μπορούμε αρχικά να κάνουμε την παραδοχή ότι **κάθε έθνος αποτελεί και ένα συλλογικό φαντασιακό**, κάθε έθνος αποτυπώνει τη θέληση μιας ομάδας ατόμων να αποτελέσουν έθνος. Μιλάμε για μια ιδεολογική κατασκευή, ναι, η οποία όμως έχει πολύ ορατά και σε πραγματικό επίπεδο αποτελέσματα, κυριότερο των οποίων είναι το σύγχρονο έθνος-κράτος. Όπως και κάθε άλλη ιδεολογία, έτσι και ο εθνικισμός μπορεί μεν να χαρακτηρίζεται από ασάφειες, αντινομίες και ασυνέπειες στις λογικές του αρχές, αλλά δεν παύει να αποτελεί τμήμα της πραγματικότητας, δε, αν μη τι άλλο γιατί τα αποτελέσματά του είναι ορατά στην κοινωνική ζωή. Η πιο φανερά αποτύπωση της εθνικιστικής ιδεολογίας δεν είναι άλλη από τη δημιουργία *ταυτοτήτων*, από το διαχωρισμό των «μέσα» και των «έξω». Οι μέσα και οι έξω, όμως, δεν οριοθετούνται μόνο από τα σύνορα του έθνους-κράτους, αλλά βρίσκονται σε «χαμένες πατρίδες», σε εθνικές αφηγήσεις, στις μεγάλες νίκες και ήττες του παρελθόντος. Τα άτομα της κοινότητας ταυτίζονται με το έθνος (την ιστορία του, τα σύμβολα του, τις αφηγήσεις του) ακριβώς για να ανασυγκροτηθούν ως μέλη μιας νέας συλλογικής ταυτότητας, μιας παράδοσης που απωλέσθηκε.

Από τα παραπάνω διαφαίνεται ότι τα έθνη δεν αποτελούν απλά δημιουργήματα κρατικών δομών, αποτέλεσμα άσκησης της κρατικής εξουσίας. Η συγκρότηση της εθνικής ταυτότητας συμβαίνει τόσο με τις επιβαλλόμενες διαδικασίες της κυριαρχίας (εθνικός στρατός, μαζική εκπαίδευση, πειθάρχηση πληθυσμού), όσο και με κοινωνικές διεργασίες που συμβαίνουν στο εσωτερικό του κάθε συνόλου. Το έθνος-κράτος «νομιμοποιείται» στα μάτια των υπηκόων του ακριβώς γιατί φαίνεται να απαντάει στις ανάγκες τους: ανάγκη του να αποκτήσει την ιδιότητα του «πολίτη», ανάγκη του να αποκτήσει θεσμοθετημένα δικαιώματα, ανάγκη του να έχεις υλικές κατακτήσεις. Με αυτόν τον τρόπο το έθνος-κράτος επιτελεί και την ουσιαστική λειτουργία του (απαράλλαχτη από το 18^ο αιώνα μέχρι σήμερα), δηλαδή να δρα ως **ο κοινωνικός σχηματισμός που αναπαράγει τις παραγωγικές δυνάμεις και τις υπάρχουσες σχέσεις παραγωγής**.

Σ' αυτό το σημείο θέλει προσοχή: όταν εννοούμε το κράτος ως έναν κοινωνικό σχηματισμό αναπαραγωγής των παραγωγικών σχέσεων, δεν εννοούμε ότι η εθνική μορφή συνάγεται απευθείας από τις την καπιταλιστική σχέση. Ούτως ή άλλως στην ιστορία του καπιταλισμού αναδείχθηκαν κι άλλες πολιτικές μορφές, πέραν της εθνικής (π.χ. αυτοκρατορία, πόλη, χανσεατική ένωση). Με άλλα λόγια, το έθνος-κράτος δεν αποτελεί κάποιο αστικό σχέδιο, αλλά είναι αποτέλεσμα πολιτικών συμμαχιών και κοινωνικών ανταγωνισμών που κρυσταλλώθηκαν σε διαφορετικά γεωπολιτικά μορφώματα ταξικής και κρατικής ισχύος. Τελικά μπορούμε να πούμε ότι το έθνος-κράτος με τη συγκεντρωτική του δομή, την ταξική του συγκρότηση και την οριοθετημένη του επικράτεια αποτελεί ιστορικά το σημείο ισορροπίας του ταξικού ανταγωνισμού.

Πρόσφατες ψηφίδες μνήμης και μία νέα εθνική σύνθεση

Σε περιόδους κρίσης και βίαιης καπιταλιστικής αναδιάρθρωσης (δηλαδή σε μία περίοδο όπως αυτή που διανύουμε τα τελευταία 6-7 χρόνια) οι παλαιές ταυτότητες έρχονται αντιμέτωπες με την επανανοηματοδότηση τους. Τέτοια παραδείγματα επανεφεύρεσης της εθνικής ταυτότητας και ανάδειξης ποικίλων εκφάνσεων της συλλογικοποίησης των κοινωνικών δυνάμεων αποτελούν το κίνημα των πλατειών στην Ελλάδα, οι δυναμικές διαδηλώσεις σε Βοσνία και Σλοβενία τη διετία 2012-2014, η ουκρανική κρίση του 2013 κ.ά.

Ένα μέρος του κινήματος των πλατειών, ξεκινώντας ως μια μαζική αντίδραση ενάντια στην κυβερνητική διαφθορά, κατέθεσε τις αμφισβητήσεις του σε μεγάλο βαθμό στη βάση των προσώπων. Έτσι, η συνάντηση υποκειμένων που έβλεπαν μια μορφή κοινωνικού συμβολαίου να διαλύεται, έφερε στο προσκήνιο την επιθυμία για τη δημιουργία ενός νέου, εγγυητής του οποίου θα ήταν ένα κράτος στελεχωμένο από «καινούργια πρόσωπα με καθαρά χέρια». Όταν όμως η ενότητα των αστικών υποκειμένων ανάγεται στο κράτος και τη διαχείρισή του τότε η αναβίωση του εθνικισμού είναι αναπόφευκτη. Αυτό το κομμάτι των πλατειών προσπαθούσε να επιβεβαιώσει τη δικιά του αλήθεια, την οποία θεμελιώνει στη *διαβεβαίωση της εμπειρίας*. Οι «προδότες πολιτικοί», τα κέντρα εξουσίας, η παλιά ευμάρεια, η χαμένη εθνική υπερηφάνεια και οι ένδοξοι νεκροί ηγέτες, όλα αυτά μαζί συνέθεταν τον αφηγηματικό ιστό των προταγμάτων.

Σε αυτό το σημείο επανεμφανίστηκε ο ομογενοποιητικός παράγοντας του έθνους και ένας δημοκρατικός εθνικισμός του οποίου το στρατιωτικοποιημένο του τμήμα, κάτω από τις επευφημίες του λαού, αναλαμβάνει να ικανοποιήσει το κοινό αίσθημα για δικαιοσύνη. Χαρακτηριστικά παραδείγματα είναι αυτά του Snoboda στην Ουκρανία ή της Χρυσής Αυγής στην Ελλάδα. Οι σφαλιάρες στην Κανέλλη, οι «τσαμπουκάδες» στα έδρανα της βουλής και οι δηλώσεις για καθαρά και βρώμικα χέρια αποτελούν τα στοιχεία εκείνα που γοήτευσαν τα στρώματα της κοινωνίας που ένιωθαν προδομένα από τις κυβερνητικές πολιτικές και σε αυτήν τη media-κή βία έβλεπαν μια υπόσχεση κάθαρσης του συστήματος.

Εδώ πρέπει να σημειωθεί ότι ο εθνικισμός, πλέον, δεν διατείνεται την ανατροπή της αστικής δημοκρατίας, αλλά λειτουργεί στα πλαίσια της και συμμετέχει στις διαδικασίες της. Ταυτόχρονα, όμως, η βίαιη δράση του νομιμοποιεί την κυβερνητική ρητορική για ισχυρότερο κράτος το οποίο θα είναι ικανό να αποτρέψει την κοινοβουλευτική εκτροπή, ντύνοντας, έτσι, με ένα πέπλο αντιφασισμού το κομματικό φάσμα από την άκρα (αλλά νομοταγή) δεξιά μέχρι την αριστερά. Ένα «συνταγματικό τόξο» που σκοπό έχει να θωρακίσει τη δημοκρατία, την πατρίδα, μέχρι και ολόκληρη την κοινωνία, απέναντι σε ακραία στοιχεία που μπορεί κάθε φορά να είναι διαφορετικά, αλλά μοιράζονται, σύμφωνα με την εξουσία, κάτι κοινό: **δεν είναι ποτέ οι αληθινοί πατριώτες.**

Ένα άλλο σημείο που έχει αρκετό ενδιαφέρον είναι η ανάλυση του εθνικισμού και στο συμβολικό επίπεδο. Πιο συγκεκριμένα, σε πολλές περιπτώσεις εύκολα μπορεί κανείς να παρατηρήσει τη συνένωση διαφορετικών στοιχείων, κάποια εκ των οποίων θα μπορούσαν να χαρακτηριστούν και αντιθετικά μεταξύ τους. Τέτοιο παράδειγμα αποτελεί η χρήση των προσώπων του Nestor Makhno και του Stepan Bandera από το ουκρανικό κράτος (ο ένας έγινε νόμιμο, ο άλλος γραμματόσημο), αφού και οι δύο «πολέμησαν τους σοβιετικούς», άσχετα αν ο ένας ήταν αναρχικός και ο άλλος φασίστας. Αντίστοιχα, στις «αντιφασιστικές» περιοχές της Νοβορωσίας, Ρώσοι ακροδεξιοί ανεμίζουν σφυροδρέπανα μαζί με τα ορθόδοξα σύμβολα της πάλαι ποτέ τσαρικής Ρωσίας, αφού και στα δύο βλέπουν στιγμές της «μεγάλης Ρωσίας». Η εθνική αφήγηση είναι ικανή να συνταιριάζει τα πιο αταίριαστα πράγματα...

Ωστόσο θα ήταν λάθος να ερμηνεύσουμε αυτές τις αντιφάσεις σαν απόδειξη μιας κάποιας αντιφατικής μορφής του ίδιου του εθνικισμού/φασισμού ή εναντίωσης του στις κρατικές λειτουργίες. Η εμφάνιση του αποδεικνύει πάντα την αξία που έχει για τις ανάγκες του ίδιου του κράτους: ουσιαστικά αποτελώντας το μακρύ χέρι του, μπορεί και ενεργεί με τρόπους που οι τυπικοί μηχανισμοί του κράτους δεν έχουν τη «νομιμοποίηση» να χρησιμοποιήσουν (βλέπε δολοφονίες μεταναστών, πογκρόμ σε γειτονιές, δολοφονικές επιθέσεις σε στέκια κλπ.). Στις στιγμές αυτές (στιγμές που οι κοινωνικές αντιθέσεις δεν είναι διαχειρίσιμες στα πλαίσια της δημοκρατίας) ο εθνικισμός/φασισμός εκπληρώνει το ρόλο του επιβάλλοντας την καπιταλιστική ομαλότητα.

Όταν ο εθνικισμός έχει αριστερό ψάλτη...

Τα εθνικά ιδεολογήματα, όμως, δεν αποτελούν προνόμιο μόνο της δεξιάς. Ο αντιμπεριαλισμός ιστορικά έχει αποδείξει ότι οι έννοιες του έθνους, του λαού και της πατρίδας εύκολα μπορούν να ενσωματωθούν και στο λόγο «ριζοσπαστικών» σχηματισμών που υποτίθεται ότι προσβλέπουν στην κοινωνική απελευθέρωση. Αν και κάποιος θα μπορούσε να ισχυριστεί ότι ένα τέτοιο γεγονός μπορεί να θεωρηθεί ένα απλό εργαλείο ή ένας τακτικός χειρισμός που θα αφηθεί όταν οι συνθήκες το ευνοήσουν, πιστεύουμε ότι η προβληματική έγκειται συνολικά στην ιδεολογία του αντιμπεριαλισμού και στον τρόπο με τον οποίο αυτός αντιλαμβάνεται και ερμηνεύει την κοινωνική πραγματικότητα. Πιο συγκεκριμένα, οι διαφωνίες μας εντοπίζονται στον τρόπο με τον οποίο προσεγγίζονται οι έννοιες του έθνους, του κράτους, αλλά και της καπιταλιστικής σχέσης.

Αναλυτικότερα, ο αντιμπεριαλισμός αποτελεί το κύριο μέσο με το οποίο οι έννοιες της πατρίδας, του λαού και του έθνους εγγράφηκαν μέσα στο λόγο της αριστεράς. Μπορεί να μη χαρακτηρίζεται από σοβινιστικό μίσος και ρατσιστικά παραληρήματα, αλλά δίνει την ίδια κεντρικότητα στην εθνική ανεξαρτησία και ενότητα. Δεν υπάρχει καλύτερο παράδειγμα που να αντικατοπτρίζει τα παραπάνω από το λόγο και την πορεία των ίδιων των εθνικοαπελευθερωτικών κινημάτων που τόσο έγιναν (και ακόμα γίνονται) «σημαία» από τους απανταχού αντιμπεριαλιστές. Παρ' όλες τις διαφοροποιήσεις που μπορεί να υπάρχουν από άποψη περιεχομένων, τα κινήματα αυτά **εκφράζουν ένα έθνος στο σύνολο του**. Προσπαθούν να ομογενοποιήσουν και να συσπειρώσουν ένα διαταξικό υποκείμενο συνδυάζοντας τον εθνικισμό με ριζοσπαστικές, αντιαποικιακές αναλύσεις. Σ' αυτό το υποκείμενο, στη θυματοποίηση ή ηρωοποίηση του, οι ανά τον κόσμο αντιμπεριαλιστές ψάχνουν τη διαφορά με τον εαυτό τους ή ταυτίζονται ανάλογα με το αν η εθνοϊστορική τους αφήγηση τους το επιτρέπει. Η εικόνα του αγνού, ένοπλου επαναστάτη (που άλλη φορά είναι Κοσοβάρος, άλλη φορά Παλαιστίνιος κι άλλη φορά Κούρδος) στοιχειώνει ακόμα τις αναλύσεις μας, οι οποίες συχνά οδηγούν στο να δικαιολογήσουν τα πάντα. Προσβλέποντας στη νίκη αυτών των κινημάτων, οι αντιμπεριαλιστές βλέπουν τη δημιουργία εθνών-κρατών με επαναστατικά χαρακτηριστικά, κρύβοντας κάτω απ' το χαλάκι ότι τα κράτη παραμένουν μορφές έκφρασης του κεφαλαίου και ταξικής κυριαρχίας.

Κάπως έτσι οδηγούμαστε στο δεύτερο στοιχείο της κριτικής μας: ο αντιμπεριαλισμός δεν αποκλείει την κατάληψη της κεντρικής εξουσίας σαν εργαλείο αγώνα. Γι' αυτόν το κράτος και οι μηχανισμοί του είναι ένα όπλο που στα χέρια των σωστών ανθρώπων (του λαού; των αποφασισμένων μειοψηφιών;) θα βοηθήσει τους σκοπούς του κοινωνικού ανταγωνισμού. Με το ίδιο σκεπτικό, οι κρατικοί σχηματισμοί χωρίζονται σε «καλούς» και «κακούς», σε ισχυρά κράτη που επιτίθενται και σε ασθενέστερα κράτη που αμύνονται.

Αποτέλεσμα των παραπάνω είναι η ιστορία να γίνεται αντιληπτή σαν αποτέλεσμα κρατικών κινήσεων και ο κοινωνικός ανταγωνισμός να εξαφανίζεται ως δια μαγείας κάτω από την αίγλη διακρατικών συμμαχιών ή συγκρούσεων.

Όσον αφορά την ίδια την κεφαλαική σχέση, ο αντιμπεριαλισμός αντιλαμβάνεται την κριτική στο καπιταλισμό σαν ένα ποσοτικό θέμα, όχι ποιοτικό. Υπάρχουν τα πρωτοκοσομικά κράτη (που καταπιέζουν τα τρικοσομικά), υπάρχει το ξένο κεφάλαιο (που εκτοπίζει το ντόπιο από τις αγορές), υπάρχει ο μεγαλοβιομήχανος (που κλείνει το κατάστημα του μεροκαματιάρη). Αυτό που δεν υπάρχει είναι οι εμπορευματικές σχέσεις που αναπαράγονται στο σύνολο της κοινωνίας, από τον ψιλικατζή που έχει το μετανάστη ανασφάλιστο μέχρι τη νοικοκυρά που αγοράζει στο super-market. Έτσι μία συνολική κριτική στον καπιταλισμό συρρικνώνεται στην κατάδειξη των ακραίων μορφών του. Η συζήτηση μετατοπίζεται από τις συνολικές αντικαπιταλιστικές αναλύσεις σε καταγγελίες του μεγάλου κεφαλαίου, των «υπερδυνάμεων» και των πανίσχυρων ιμπεριαλιστικών μπλοκ που επιβουλεύονται την ευημερία και αποτρέπουν την ανάπτυξη ασθενέστερων κρατών.

Η πορεία των εθνικοαπελευθερωτικών κινημάτων απέδειξε ακριβώς αυτό, ότι στο όνομα μιας κάποιας «αντίστασης» τελικά εγκαθιδρύθηκαν παρόμοιες ιεραρχικές και εκμεταλλευτικές σχέσεις. Φυσικά δεν αρνούμαστε ότι στους κόλπους αυτών των κινημάτων δεν υπήρξαν κοινωνικές διεκδικήσεις ή απελευθερωτικά προτάγματα. Αλλά οι πατριωτικές ρητορείες γρήγορα εκτόπισαν κάθε μειονοτική, φεμινιστική ή εργατική διεκδίκηση. Προτεραιότητα παρέμενε πάντα η εθνική ανεξαρτησία, η ανοικοδόμηση του έθνους και η ανάπτυξη. Όσες φωνές επέμεναν να καταδεικνύουν το προφανές, δηλαδή ότι το απελευθερωτικό πρόταγμα δεν μπορεί να συγκροτηθεί με εθνικούς όρους, αφέθηκαν στη λήθη ή εξοντώθηκαν.

10 και 1 σημεία για τις μεταναστευτικές ροές και τη διαχείρισή τους²

1 Οι μεταναστευτικές ροές προς την Ευρώπη αυξήθηκαν ραγδαία μέσα στο καλοκαίρι. Χιλιάδες μετανάστες και μετανάστριες, κυρίως από τη Συρία, όπου ο πόλεμος μαίνεται, διασχίζουν τα σύνορα αναζητώντας καλύτερες συνθήκες ζωής, με προορισμό κυρίως χώρες της κεντρικής και βόρειας Ευρώπης. Την ίδια στιγμή η μετανάστευση και από άλλες χώρες, είτε της Μέσης Ανατολής, είτε της Αφρικής, συνεχίζεται. Με το κλείσιμο των χερσαίων συνόρων στον Έβρο, το πέρασμα των μεταναστών στην Ευρώπη γίνεται πλέον μέσω θαλάσσης (ελληνοτουρκικά παράλια). Οι συνθήκες που κάνουν τις χώρες αυτές μη βιώσιμες για μεγάλα κομμάτια του πληθυσμού τους είναι κυρίως οι συνεχιζόμενοι πόλεμοι και η φτώχεια, ενώ σημαντική είναι και η εμπλοκή των δυτικών κρατών -μεταξύ αυτών και του ελληνικού-, είτε αυτή γίνεται άμεσα (βομβαρδισμοί, στρατιωτικές επεμβάσεις), είτε αυτή γίνεται έμμεσα (εμπόριο όπλων στην περιοχή κλπ.).

2 Οι Σύριοι και οι Σύριες που διασχίζουν τα ευρωπαϊκά σύνορα στην πλειονότητά τους έχουν κάποια οικονομική ευχέρεια, καθώς, κατά κύριο λόγο, αποτελούσαν τη μεσαία και μικρομεσαία τάξη της Συρίας. Επιπλέον, οι περισσότερες αποτελούν εξειδικευμένο εργατικό δυναμικό (σε αντίθεση με μετανάστες άλλων χωρών που είναι κατά βάση ανειδίκευτοι εργάτες και οικονομικοί μετανάστες). Το γεγονός αυτό είναι που τους κάνει χρήσιμους για το

² Το κείμενο αυτό αποτελεί προκήρυξη της κατάληψης Φάμπρικα Υφανέτ που μοιράστηκε στην πόλη της Θεσσαλονίκης κατά τη διάρκεια διαδήλωσης αλληλεγγύης στους μετανάστες στις 24/09/15.

ευρωπαϊκό κεφάλαιο, εφόσον προσφέρουν από τη μία εξειδικευμένη εργασία (π.χ. η Γερμανία ανακοίνωσε πως χρειάζεται 500.000 εξειδικευμένες εργάτριες και εργάτες), η οποία, από την άλλη, θα είναι φθηνή, εξαιτίας της θέσης των μεταναστών ως τέτοιων -και όχι ως πολιτών με κατοχυρωμένα δικαιώματα- μέσα στην ευρωπαϊκή αστική κοινωνία, αυξάνοντας τελικά τα κέρδη των εκεί αφεντικών.

3 Η αντιμεταναστευτική πολιτική, όπως και η διαχείριση των συνόρων, δεν αποτελούν δύο σταθερές συνθήκες, αλλά ούτε και αλλάζουν με τυχαίο τρόπο. Αντιθέτως, μεταβάλλονται, ανάλογα με τις ανάγκες του κεφαλαίου, αλλά και την πίεση που ασκούν τα ίδια τα υποκείμενα μέσα από την κίνησή τους. Για το λόγο αυτό, βλέπουμε σήμερα μια διαχείριση μεταναστευτικών ροών δύο ταχυτήτων: όσες μετανάστριες είναι «χρήσιμες» και παράλληλα έχουν την οικονομική ευχέρεια να πληρώσουν τους διακινητές -είτε αυτοί είναι λαθρέμποροι, είτε σχετίζονται (άμεσα και έμμεσα) με το κράτος- μετονομάζονται από λαθρομετανάστες σε πρόσφυγες. Ο μεγαλύτερος αριθμός αυτών των μεταναστών θα φτάσει κάποια στιγμή στον προορισμό του, ώστε να αποτελέσει εκεί, πλέον, κομμάτι του υποτιμημένου εργατικού δυναμικού. Οι υπόλοιποι θα συνεχίσουν να αντιμετωπίζουν τον άλλο τρόπο διαχείρισης των μεταναστευτικών ροών: πνιγμοί στα σύνορα, εγκλεισμός σε στρατόπεδα συγκέντρωσης, επιχειρήσεις σκούπα, πογκρόμ και ρατσισμό. Άλλωστε, τα στρατόπεδα συγκέντρωσης λειτουργούν με χιλιάδες μετανάστες να βρίσκονται ακόμα εγκλειστοί σε αυτά. Με άλλα λόγια: όταν η Ευρώπη χρειάζεται φθινό εργατικό δυναμικό, τα σύνορα γίνονται πιο διαπερατά. Αντιθέτως, όταν οι μετανάστριες περισσεύουν, αυξάνεται η φύλαξή τους και γίνονται κλειστά και αδιαπέραστα,.

4 Για να εμποδωθεί η αλλαγή αυτή στον τρόπο διαχείρισης των μεταναστευτικών ροών, έπρεπε να προηγηθεί, όμως, η αλλαγή ρητορικής γύρω από τους μετανάστες. Έτσι και έγινε. Η κυρίαρχη ρητορική μετατοπίστηκε προς μια ανθρωπιστική κατεύθυνση. Οι μετανάστες και οι μετανάστριες από «εχθροί» και «λαθραίοι», γίνανε «θύματα» και «πρόσφυγες». Όσοι από αυτούς είναι χρήσιμοι, δεν θεωρούνται πλέον «άγριοι» και «απολίτιστοι» που εγκληματούν ασύστολα, αλλά «κακόμοιροι» και «φουκαράδες» που έχουν πέσει θύματα ακατανόπτων δυνάμεων που τους υπερβαίνουν. Απέναντι σε όσους επιμένουν να αντιμετωπίζουν τους μετανάστες σαν κακόμοιρους, εμείς απαντάμε: είναι κακόμοιρες αυτές που αψηφούν τόσους κινδύνους και διανύουν χιλιάδες χιλιόμετρα για μια καλύτερη ζωή; Αυτοί που εξηγούνται μέσα και έξω από τα στρατόπεδα συγκέντρωσης, ζητώντας καλύτερες συνθήκες διαβίωσης; Αυτοί που συγκρούονται με την αστυνομία και τον στρατό στα σύνορα και όπου αλλού τους φράζουν τον δρόμο; Αυτές που, πάνω από δύο δεκαετίες στην Ελλάδα, αντιμετωπίζουν τα ρατσιστικά σχόλια, τα βλέμματα γεμάτα μίσος, την υποτίμηση και την εκμετάλλευση; Που διεκδίκησαν την ίδια τους την ύπαρξη μέσα από τους αγώνες τους;

5 Η διαχείριση των μεταναστών ως θύματα μπορεί να διαφέρει αρκετά από την διαχείρισή τους ως εχθρούς. Εμπεριέχει, όμως, κοινή λογική βάση. Πρώτον, κάθε είδους διαχείριση επιλέγεται με βάση την κερδοφορία του κεφαλαίου και ποτέ με βάση τις ανάγκες των ίδιων των μεταναστών και των μεταναστριών. Δεύτερον, και οι δυο τρόποι διαχείρισης -είτε με την καταστολή, είτε με τη θυματοποίηση- αντιμετωπίζουν τις μετανάστριες ως κάτι ξένο, ως το «αλλο» ως άβουλα όντα που δεν έχουν λόγο πάνω στις ίδιες τις ζωές τους. Εν τέλει, και η λογική που θέλει τους μετανάστες άβουλα θύματα, χτίζει τείχη που μας διαχωρίζουν απ' αυτούς.

6 Οι ανάγκες του κεφαλαίου δεν είναι όμως ο μόνος παράγοντας που επηρεάζει την διαπερατότητα των συνόρων. Σημαντικό ρόλο παίζει και η ίδια η κίνηση των μεταναστριών, την οποία δεν πρέπει να αψηφούμε καθόλου. Οι μετανάστες μη αποδεχόμενοι τον θάνατο ως μόνη λύση, ξεκινάνε την αναζήτηση ενός καλύτερου αύριο, και με αυτή τους την κίνηση συγκρούονται καθημερινά στα σύνορα με στρατούς, αστυνομίες, φασίστες, ακόμα και τα ίδια τα κυκλώματα των διακινητών. Οι συγκρούσεις των μεταναστών (μαζί με την κίνηση των αλληλέγγυων), ασκούν καθοριστική πίεση στη λήψη αποφάσεων σχετικά με τη διαχείριση των συνόρων. Εμείς λοιπόν, βλέπουμε όσες και όσους επιλέγουν να μεταναστεύσουν σαν ενεργά υποκείμενα, που μέσα από τις επιλογές τους αντιτίθενται στην τάση του καπιταλισμού να ελέγξει την κίνησή τους.

7 Η διαπερατότητα των συνόρων μπορεί να έχει αλλάξει, η ίδια η συνθήκη των συνόρων όμως, πρέπει να παραμείνει εμποδωμένη. Το αποτέλεσμα είναι την ίδια στιγμή που το κράτος μπορεί σε πολλές περιπτώσεις να αναλαμβάνει το ίδιο χρέη διακινητή, επίσης, να κλείνει τελείως τα χερσαία σύνορα, οδηγώντας σε εκατοντάδες θανάτους στα θαλάσσια σύνορα. Μόνο τις τελευταίες δύο εβδομάδες είχαμε τρία ναυάγια με πάνω από 70 νεκρούς στο Αιγαίο, καθώς και ένα νεκρό μετανάστη που πυροβολήθηκε από λιμενόμπατο. Οι πνιγμοί αυτοί δεν είναι ατυχήματα. Οφείλονται στην ίδια την συνθήκη των συνόρων. Είναι κρατικές δολοφονίες.

8 Γύρω από τις μεταναστευτικές ροές στήνεται μια μεγάλη οικονομία. Πρώτος κρίκος αυτής, είναι τα ίδια τα κράτη που, με πρόφαση την υποδοχή μεταναστριών και μεταναστών, λαμβάνουν τεράστια ποσά από ευρωπαϊκές χρηματοδοτήσεις. Δεύτερος κρίκος, η μαφία των διακινητών, που πολύ συχνά βρίσκεται σε άμεση συνεργασία με το κράτος ή κρατικούς θεσμούς (αστυνομία, δήμοι, συνοριοφύλακες). Τρίτος κρίκος σε αυτή την οικονομία, η αθάνατη ελληνική επιχειρηματικότητα: από ταξιτζήδες και ξενοδόχους, μέχρι περιπεράδες, ταβερνιάρηδες, ακόμα και μηχανόβιους (που κλέβουν τις μηχανές των σκαφών με τα οποία έρχονται οι μετανάστες στην Ελλάδα), όλοι κοιτάνε να εκμεταλλευθούν όσο περισσότερο γίνεται τους μετανάστες. Τι σημαίνει αυτό; Μπουκαλάκι νερού τρία ευρώ, φόρτιση κινητού άλλα τόσα, φαγητά, σκηνές, τσιγάρα, διαδρομές, όλα σε «τιμές ευκαιρίας». Τελευταίος κρίκος αυτής της (παρα)οικονομίας, οι γνωστές σε όλες μας Μ.Κ.Ο., οι οποίες πουλάνε ανθρωπισμό για να λάβουν τα ευρωπαϊκά κονδύλια που τους αναλογούν, και, αφού επενδύσουν ένα μικρό ποσοστό (έως και καθόλου) αυτών σε κάποιες βασικές υποδομές, τσεπώνουν τα υπόλοιπα και εξαφανίζονται. Όσον αφορά βέβαια τις Μ.Κ.Ο., δεν πρέπει να ξεχνάμε τον βρώμικο ρόλο που έχουν παίζει σε πολλές υποθέσεις, όπως αυτές των οροθετικών γυναικών.

9 Οι διαφόρων ειδών φασίστες δεν εξαφανίστηκαν. Ίσα-ίσα βρήκαν νέους τρόπους και πεδία να δραστηριοποιηθούν με την άφιξη των μεταναστών. Πέρα από τις συνήθεις τακτικές τους να κυνηγούν, να ξυλοκοπούν κλπ. μετανάστριες και μετανάστες, πλέον προσπαθούν να επωφεληθούν χρηματικά από την υποτίμηση τους. Όσοι μετανάστες έρχονται αυτή τη στιγμή στην Ελλάδα, δεν μένουν εδώ, αλλά μεταφέρονται στα ελληνομακεδονικά σύνορα, τα οποία περνάνε με το αντίστοιχο οικονομικό τίμημα. Στις ομάδες διακίνησης των μεταναστών, όπου ο καθένας και η καθεμιά πληρώνει γιγαντιαία ποσά για να μεταφερθεί στην Αθήνα, συμμετέχουν ενεργά και οι φασίστες. Πώς αλλιώς θα μπορούσαν να υποτιμηθούν τόσο, χωρίς τη συνεργασία και τα μέσα του φασισμού; Το χρήμα και το εμπόριο στις περιοχές εισόδου των μεταναστών, λειτουργεί το ίδιο ρατσιστικά, λειτουργεί ως μέσο υποτίμησης και

βίας. Έτσι, καθώς τους κυνηγούν, επιδιώκουν ταυτόχρονα να κεφαλαιοποιήσουν χρηματικά, όσο γίνεται περισσότερο, το σύντομο πέρασμα των μεταναστών από την Ελλάδα.

10 Η ρητορική του μίσους απέναντι στους μετανάστες (που σκοπό έχει την υποτίμησή τους και τη δημιουργία ενός πλεονάζοντος εργατικού δυναμικού χωρίς καμία αναγνώριση), αλλά και η ρητορική που βλέπει τους μετανάστες ως θύματα, για τους οποίους η φιλεύσπλαχνη αριστερά και οι φιλανθρωπικές της οργανώσεις πρέπει να μεριμνήσουν, μπορεί να μην αποτελούν ακριβώς τις δύο όψεις του ίδιου νομίσματος. Έχουν, όμως, ένα κοινό. Όσο και αν διαφέρουν στον τρόπο αντιμετώπισης των μεταναστών -και σε επίπεδο δρόμου μπορεί συχνά και να συγκρούονται-, και οι δύο ρητορικές στόχο έχουν να ανταποκριθούν στις ανάγκες και να διατηρήσουν τις ισορροπίες των αστικών κοινωνιών. Η φιλανθρωπία μπορεί να απέχει χιλιόμετρα από μια ρατσιστική αντιμετώπιση, συνεχίζει, όμως, να βλέπει τους μετανάστες και τις μετανάστριες ως άβουλα όντα, τα οποία πρέπει να προστατεύσει. Το κυριότερο λάθος μιας φιλάνθρωπης προσέγγισης είναι ότι αντιμετωπίζει τη μετανάστευση σαν ένα καιρικό φαινόμενο. Δεν ασχολείται ούτε με τα αίτια που οδηγούν τους ανθρώπους αυτούς στη μετανάστευση, ούτε με το γιατί/πώς εμπλέκονται σ' αυτήν η Ε.Ε. και το ελληνικό κράτος. Δεν προσπαθεί να στήσει κοινούς αγώνες με τις μετανάστριες και τους μετανάστες, ακριβώς γιατί δεν τις αντιλαμβάνεται ως ίσες, αλλά ως «άλλες» και διαφορετικές.

+1 Σε έναν κόσμο που όλα νοούνται ως μόνιμα, αναγνωρισμένα, σταθερά και εδαφικοποιημένα, με βάση το σύνορο που ορίζει το «μέσα» και το «έξω», και οργανώνονται με ορίζοντα το κράτος, σε μια αστική κοινωνία που αναγνωρίζει μόνο «πολίτες», οι μετανάστες και οι μετανάστριες είναι αυτές που διαπερνούν κάθε έννοια μονιμότητας και σταθερότητας, που δεν ταξινομούνται παρά μόνο ως «το άλλο», ακόμα κι αν ζουν δίπλα μας. **Στεκόμαστε αλληλέγγυοι και αλληλέγγυες δίπλα τους, στην προσπάθειά τους να διαρρήξουν, πριν το επόμενο σύνορο, την εικόνα της θυματοποίησής τους. Μέχρι να κάνουμε τις ροές των επιθυμιών μας να συναντηθούν.**

Βιβλιογραφία:

Ομάδα ενάντια στον εθνικισμό-Κατάληψη Φάμπρικα Υφανέτ, *“ένας είναι ο εχθρός...-έθνος, αντιμπεριαλισμός και ανταγωνιστικό κίνημα”*, (2007)

Α ruthless critique και σύντροφοι, *“Κάτω από εθνοποιοτικές σημαίες... Σκέψεις πάνω στην ουκρανική κρίση, την αναδιάρθρωση τις αντιφάσεις και τα όρια των αγώνων”*, (2014)

Ο Τυφλοπόντικας #01

Τα Παιδιά της Γαλαρίας #01

Τα Παιδιά της Γαλαρίας #05

Crochet #00

